

Pražské quadriennale, mezinárodní soutěžní přehlídka jevištního výtvarnictví a divadelní architektury, se během svého trvání stala jednou z nejvýznamnějších kulturních akcí ve světě. Jejím posláním je trvale napomáhat k soustavnému zvyšování úrovně divadelního umění jednotlivých národních kultur, poskytovat v širokém měřítku názorný přehled o vývoji světového divadelního umění v posledním pětiletí a tím pomoci k usměrnění různých tendencí ve směru pro lidstvo nejprospěšnějšího vývoje. Tím, že na Pražském quadriennale se v ušlechtilé soutěži setkává vždy téměř tři desítky vyspělých národních kultur, přispívá Pražské quadriennale velmi konkrétně k vzájemnému porozumění a sblížení, poskytuje obrovskou možnost komparace práce stovek umělců a tím, že je v bohaté míře navštíveno našimi i zahraničními odborníky poskytuje zároveň základnu k výměně zkušeností i k navázání osobních kontaktů, které tak významně napomáhají k posílení myšlenek míru. Proto také Pražské quadriennale již tradičně se koná pod heslem: Divadlem za míru a porozumění mezi národy.

Letošní, již páté PQ, se konalo v Praze od 13. června do 3. července ve Sjezdovém paláci Parku kultury a oddechu Julia Fučíka. Zúčastnilo se ho 28 států, vystavovalo na něm 766 umělců 3 718 prací a navštívilo je průměrně denně 1 000 osob. Pořadatelem PQ je ministerstvo kultury ČSR, které svěřuje jeho realizaci Divadelnímu ústavu. Záštitu nad PQ převzal předseda federální vlády dr. L. Štrougal, členy výboru byli jmenováni: dr. J. Švagera /předseda/, dr. M. Kaizr. /místopředseda/, dr. E. Soukupová /generální komisař PQ/, J. Kákoš, dr. J. Kohout, dr. A. Nemlaha, A. Neumannová, K. Notín, doc. ing. V. Pardyl, dr. D. Stavrovský, dr. M. Stojek, prof. J. Svoboda a prof. L. Vychodil.

Přípravné práce probíhaly podle časového plánu, schváleného ministerstvem kultury a kontrolovaného výborem Pražského quadriennale.

Na pozvání federálního ministerstva zahraničních věcí bylo k účasti na Pražském quadriennale 1983 vyzváno 65 států. Celkem 37 účast z ekonomických důvodů odřeklo, mezi jinými již přihlášené Norsko a Rumunsko. USA zaslaly alespoň část kolekce architektonického souboru prací G. Izenoura, věnované výstavbě divadel, která se stala součástí expozice divadelní architektury. Rakousko se zúčastnilo svou saňo irskou scénografickou školou.

Také letošní mezinárodní přehlídka byla rozčleněna do čtyř sekcí:

A/ Sekce scénografická a kostýmní tvorba

a/ s mezinárodní účastí

b/ s národní účastí

B/ Sekce tématická "Česká a slovenská hudebně dramatická díla"

C/ Sekce divadelní architektury /s mezinárodní účastí/

D/ Sekce scénografických škol /s mezinárodní účastí - tato sekce byla nesoutěžní/

Své národní expozice vystavilo 26 států: Austrálie, Belgie, Bulharsko, ČSSR, Dánsko, Egypt, Filipíny, Finsko, Francie, Itálie, Japonsko, Jugoslávie, Kanada, Kuba, Maďarsko, Německá demokratická republika, Německá spolková republika, Nizozemí, Nový Zéland, Polsko, Sovětský svaz, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie a Vietnam.

Vzhledem k prostorovým možnostem i k ekonomickým podmínkám byly značně zkráceny prostorové požadavky jednotlivých států. Větší výměra byla poskytnuta účastníkům ze socialistických států. Nejmenší výměru měly expozice Filipín, Nového Zélandu a Švédska. Této mezinárodní soutěžní sekci bylo věnováno právě křídlo Sjezdového paláce.

V levém křídle Sjezdového paláce byla umístěna tematická sekce, kde vystavovaly tyto státy: Austrálie, Belgie, ČSSR, Francie, Japonsko, Maďarsko a Velká Británie. Byla zde umístěna rovněž expozice divadelní architektury, na níž se podílely: Belgie, ČSSR, Finsko, Francie, Itálie, Maďarsko, Německá demokratická republika, Německá spolková republika, Nizozemí, Polsko, Švédsko a SSSR. V jejím rámci byla začleněna také zajímavá italská expozice, věnovaná rekonstrukcím historických divadelních budov a sálů. V průběhu prvního týdne Pražského quadriennale zde prezentovaly v menším rozsahu Brněnské veletrhy a výstavy stánky československých i zahraničních firem, které se zabývají výrobou divadelní techniky a technologie.

Expozice scénografických škol z Belgie, ČSSR, Bulharska, Francie, Finska, Japonska, Maďarska, Německé demokratické republiky, Německé spolkové republiky, Rakouska, Sovětského svazu a Velké Británie byly umístěny na galeriích pravého křídla Sjezdového paláce a v jeho volných zákoutích.

Realizace výstavy byla svěřena úřadu kultury a oddechu města Ostravy. Z ekonomických důvodů využila v maximální míře typizovaných panelů a další prvky, které byly po skončení výstavy zčásti převedeny na výstavu 100 let ND v Národním muzeu, zčásti odprodány.

Koncepce československé expozice omezila výběr vystavujících na mladší a střední generaci, která vstoupila do divadelní praxe v převážné většině na přelomu šedesátých a sedmdesátých let a rozvíjí ve své inscenační tvorbě principy tzv. akční scénografie. Po posouzení vybrala jury na základě předložených prací 27 jevištních a kostýmních výtvarníků /16 českých a 11 slovenských/. Architektonický projekt československé expozice byl svěřen arch. M. Kališovi. Komisařem československé účasti na Pražském quadriennale byl prof. J. Svoboda.

Z výstavy Pražské quadriennale 1983 je zřejmé, že je stále více a zodpovědněji chápána problematika specifčnosti scénografie a její sounáležitosti s celkem dramatického díla, což se projevuje i ve způsobu instalace a ve výběru exponátů. Nejdůležitější ze všech dosavadních přehlídek kladlo letošní Pražské quad-

riennale důraz na prostředí, atmosféru inscenace. Naprostá většina vystavovatelů upustila od předvádění nejrůznějších výtvarných výstřelků a někdy i špatně chápaných experimentů a přiklonila se ke klasickému, maximálně divadelnímu způsobu vystavovaných prací.

Jednotlivé expozice zřetelně ukázaly tendence k hlubšímu a smysluplnějšímu chápání celého divadelního umění, ve srovnání s minulými přehlídkami neplýtvaly silami na formální a formalistické experimenty bez hlubšího myšlenkového náboje. Příkladem této cesty za hlubším promyšlením byla expozice Německé spolkové republiky. Vývoj scénografie jednoznačně směřuje k umocnění dramatické akce a k zdůraznění role herce; to bylo lze vystopovat na většině vystavených kostýmních návrhů, především v expozici Velké Británie, Maďarska, Kanady a Belgie. Na letošní přehlídce Pražského quadriennale se již v maximální míře uplatnily i nové dokumentační způsoby - film a televizní záznam. Nejdůsledněji tento způsob prezentace uplatnila expozice Německé demokratické republiky, která tak podala objektivní a nezkreslený přehled o současné inscenační tvorbě a jejích tendencích.

Výrazně se na letošní přehlídce projevila snaha představit práce mladší a nejmladší generace jevištních a kostýmních výtvarníků. Na této cestě nejdále došli organizátoři sovětské expozice. Zajímavé srovnání pro naši současnou i budoucí inscenační praxi poskytla srovnávací, tematická sekce, zaměřená v rámci Roku českého divadla na hudebně dramatickou československou tvorbu. Naprostá většina zahraničních vystavovatelů se prezentovala tvorbou L. Janáčka.

Prostorové omezení expozice škol nedovolilo ukázat metody výuky a tak jen vystavené práce žáků podávaly neucelený obraz o tomto úsilí. Organizátoři příštího Pražského quadriennale se budou muset nad touto otázkou zamyslet, protože právě na tomto úseku výchovy příští generace scénografů je mimořádně potřebná možnost komparace.

Expozice divadelní architektury byla důkazem sílící snahy po dosažení univerzálnosti divadelní budovy. Výrazný byl i trend dokumentovat na mnoha příkladech úsilí o rekonstrukci a renovaci historických divadelních budov, které budou i v budoucnu sloužit divadelnímu umění. Do tohoto názorového směru se zařadila také československá expozice. V průběhu prvního týdne Pražského quadriennale se v jeho rámci pod patronací OISTT konalo symposium pod názvem Divadlo dneška divadlu zítřka, a to formou kulatého stolu. Bylo to zamyšlení nad vývojem divadla i nad tím, jak divadelní budovy postavené dnes budou sloužit budoucí divadelní praxi. Moderátorem byl H. Grosser /NDR/ a hlavní ideje vyslovili: prof. J. Svoboda, D. Bablet /Francie/, arch. Lazarev /SSSR/, dr. G. Kayser a dr. Jochem Finke /oba NDR/ a A. Everding /NSR/. Účastníci setkání připravili řadu dalších příspěvků a vyslovili politování nad tím, že bylo málo času k diskusím na tak závažné a zajímavé téma a jednomyslně se přihlásili k mírovému poselství Mezinárodního divadelního ústavu /ITI/, proneseném na 20. kongresu ITI v Berlíně v červnu 1983. Toto prohlášení bylo publikováno v tisku.

Obraz světové scénografie v dílech jejích jednotlivých špičkových představitelů zpřesnily mezinárodní jury udělenými cenami. Jury byla jmenována výborem P 83 ve složení: Jarka M. Burian /USA/, Heinz Bruno Gallée /Rakousko/, Helmut Grosser /SRN/, Otto Kähler /NDR/, Kotaro Maki /Japonsko/, Paul Mignot /Belgie/, Rose-Marie Moudoues /Francie/, Nils Gunnar Nilsson /Švédsko/, George Paro /Jugoslávie/, Milica Nikolajevna Požarskaja /SSSR/, Agostino Olavo Rodriguez /Brazílie/, Zenobiusz Strzelecki /PLR/, Josef Svoboda a Ladislav Vychodil /ČSSR/.

Za zkušeného vedení prof. Požarské pracovala porota velice intenzívně a zodpovědně, s vědomím závažnosti závěrečného rozhodnutí. Celková atmosféra všech jednání byla velice dělná, věcná, klidná, přátelská, zasedání probíhala na vysoké odborné a profesionální úrovni. Bylo pouze škoda, že se zasedání poroty poslední den, kdy šlo o její definitivní rozhodnutí, nezú-

častnil již prof. J. Svoboda, jehož hlas mohl ovlivnit počet a druh udělených cen. Všechna hlasování probíhala tajně. Porota litovala, že na tak obsáhlou expozici měla příliš krátký čas k jednání.

Během své činnosti mezinárodní porota vysoce oceňovala vztah našeho státu ke kultuře, jak vlastní organizaci tak monumentální akce, jakou je PQ, se strany MK ČSR a DÚ i péči o členy poroty.

V rámci PQ 83 se konaly tak zvané "Národní dny" některých vystavujících států, na nichž odborníci seznámili přítomné s divadelní kulturou své země. Tyto "Národní dny" se konaly buď přímo v jednotlivých expozicích /Finsko, Kanada, Polsko, Francie/ nebo v kulturních střediscích /Maďarsko, SSSR/ či na zastupitelských úřadech /Itálie, USSR, USA/. Organizátoři sovětské expozice uspořádali ještě další výstavu sovětské scénografie v Klubu školství na Národní třídě. Některá díla zde vystavovaná vysoce svými uměleckými hodnotami předčila některé exponáty ze sovětské národní expozice PQ. Výstavu divadelního plakátu uspořádalo i Polské kulturní středisko.

Stranou nezůstali ani divadelní ochotníci, pro jejichž scénografické práce jsme jim uvolnili výstavní plochy v Divadle na Vinohradech.

U příležitosti PQ se sešli zástupci technických pracovníků z českých a slovenských divadel na 3 dny a semináři, který pravidelně každoročně pořádá Divadelní ústav. Program semináře byl volen tak, aby zahrnul především PQ 83 s výstavou techniky, spojené s odborným výkladem, přehlídkou uměleckořemeslných cechů Národního divadla, instalovanou v budově dílen ND na Vinohradech, spojenou s prospěšnými rozhovory a diskusemi s odbornými pracovníky jednotlivých cechů, prohlídkou staveniště areálu ND s novou technikou a progresivním řešením složitého provozu ND a vědecko technické spolupráce.

Rozdílání cen se konalo 17. června 1983 ve 13,00 hodin ve Valdštejnském paláci za přítomnosti více než 400 zástupců ze všech zúčastněných států. Předání cen přenášela televize naše, Maďarska, NDR, NSR. Závěrem poděkoval prezident OISTT Helmut Grosser /NSR/ ministru kultury a čs. státu za uspořádání PQ, vyslovil důvěru, že i v příštích letech se bude PQ jako světově prospěšná instituce opět v mírových podmínkách konat a popřál nadcházejícímu mírovému kongresu v Praze plný úspěch.

Závěrem lze říci, že PQ 83 splnilo své poslání jako odborná instituce přinášející přehled o světovém divadle a podněty do práce další a jako významná kulturně politická instituce bylo jak svou náplní tak atmosférou výbornou předejrou k pražskému mírovému kongresu a akcí jež právě mnohé účastníky tohoto kongresu mimořádně zaujala.

O velkém ohlasu této mezinárodní přehlídky svědčí i množství odborných článků a statí věnovaných výsledkům PQ 83, a to i v zemích, které se PQ zúčastnily poprvé /Nový Zéland, Austrálie/. Mnohé země použily svých exposic z PQ jako putovních k dalšímu vystavení v zahraničí. Významnou akcí k propagaci PQ bylo např. uspořádání mezinárodní výstavy sestavené z prací laureátů PQ a nejúspěšnějších exponátů PQ v Tokiu. Japonští organizátoři tak poskytli možnost odborníkům své země i některých dalších asijských zemí seznámit se s výsledky této mezinárodní přehlídky scénografie a divadelní architektury.

Z mnohých zemí se již dnes hlásí odborníci s dotazy na datum a téma příští přehlídky PQ, dokonce se již někde ustavují i národní komise PQ.

Výstřižky z čs. a zahraničního tisku o PQ 83 jsou uloženy v dokumentaci DÚ.